ŚMIECIORADNIK

fundacja alter eko

ICELAND LIECHTENSTEIN NORWAY eea grants

FUNDACJA IM. STEFANA BATOREGO

POLSKA FUNDACJA DZIECI I MŁODZIEŻY

Dlaczego Polacy mają problem z segregowaniem odpadów?

Najprościej jest odpowiedzieć, że nikt przez dziesiątki lat, segregowania od obywateli nie wymagał. Brakowało odpowiedniej infrastruktury: pojemników i sortowni, samorządy nie wyjaśniały mieszkańcom jak segregować odpady w sposób prawidłowy. Edukacją zajmowały się głównie organizacje ekologiczne, a akcje informacyjne samorządów były sporadyczne i rzadko stanowiły element długofalowej kampanii.

Do segregowania nie zachęcały też Polaków obrazki, jakie codziennie mogli oglądać na swoich osiedlach - pracowników firm wywożących odpady, wsypujących do jednej śmieciarki zawartość wszystkich pojemników (na szkło, plastik papier i odpady zmieszane). Panowało przekonanie, że wysiłek ponoszony na rzecz segregowania jest i tak marnowany.

Dopiero ostatnie lata przyniosły wielomilionowe inwestycje w całym kraju zarówno w instalacje do przetwarzania odpadów, jak i linie sortownicze. Po wprowadzeniu „rewolucji śmieciowej" - jak określa się powszechnie wejście w życie nowelizacji ustawy O utrzymaniu czystości i porządku w gminach, w dniu 1 lipca 2013 roku – wielokrotnie zwiększyła się również liczba pojemników na poszczególne frakcje odpadów.

„Rewolucja śmieciowa" tworzy odpowiednie narzędzia, aby każdemu, kto tylko zechce segregować odpady, dać taką możliwość. Wciąż jednak daleka droga do tego, aby po dekadach zaniedbań, gdy ponad 90% wytwarzanych w Polsce odpadów trafiało na wysypiska, dogonić kraje zachodnie.

Dlaczego warto segregować?

To się wszystkim opłaca! To korzyść nie tylko finansowa dla mieszkańców (im więcej odpadów trafia do odzysku, tym opłata za zagospodarowanie śmieci jest niższa), ale także środowiskowa, bo recykling pozwala na przetwarzanie surowców w nowe produkty i zmniejszenie ilości odpadów zalegających na wysypiskach.

W drugim rozdziale, Ustawa o odpadach, zawiera hierarchię sposobów postępowania z odpadami. To, najprościej mówiąc, zalecenie dotyczące tego, która ze stosowanych metod jest najkorzystniejsza dla środowiska.

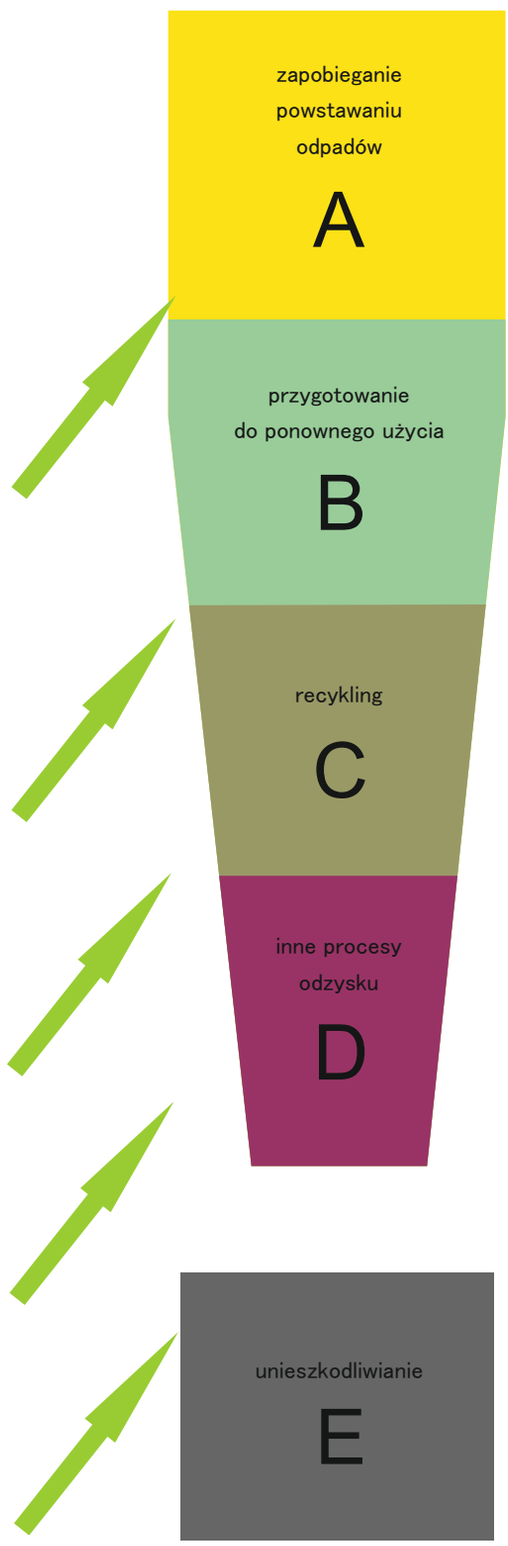

A – Każdy, kto może przyczyniać się do wytwarzania odpadów powinien tak zaplanować swoje działania, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów, albo ograniczyć ich ilość oraz negatywny wpływ na środowisko.

Co można zrobić, aby to osiągnąć?

Ustawodawca wskazuje między innymi na odpowiednie projektowanie i prowadzenie produkcji, a także dobór odpowiednich surowców i materiałów.

B – Najprostszym przykładem na tego typu działanie jest ponowne wykorzystywanie szklanych butelek wielokrotnego użytku. Jeśli produktu nie da się przygotować do ponownego użycia, w pierwszej kolejności powinien zostać poddany recyklingowi.

C – To takie przetworzenie odpadów, które pozwoli na ich przekształcenie w nowe produkty. Pod pojęciem recyklingu rozumie się także np. kompostowanie odpadów zielonych.

D – W tej kategorii mieści się między innymi termiczne przekształcanie odpadów połączone z odzyskiem energii.

E – Unieszkodliwianiu poddaje się tylko takie odpady, z których wcześniej wysegregowano odpady nadające się do odzysku. A więc np. takie śmieci zmieszane, które przeszły przez linie sortownicze, gdzie wychwycono z nich frakcje odpadów, jakie po oczyszczeniu, można poddać którejś z form odzysku.

Ustawa O utrzymaniu czystości i porządku w gminach narzuca odpowiednie limity odzysku, które polskie gminy muszą osiągnąć do dnia 31 grudnia 2020 roku.

Dla papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła recykling powinien stanowić co najmniej 50% wagowo.

Natomiast dla materiałów budowlanych i tych pochodzących z rozbiórek to aż 70% wagowo.

Jednocześnie gminy są zobowiązane do znacznego ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, które są kierowane do składowania.

Do 16 lipca 2020 r. może to być nie więcej niż 35% wagowo całkowitej masy tego rodzaju odpadów w stosunku do ich masy wytworzonej w 1995 r.

Oznacza to, że znaczna część biodegradowalnych odpadów, które dziś trafiają na wysypiska, będzie musiała zostać poddana innym formom przetwarzania – np. w instalacjach mechaniczno-biologicznych.

Obecnie tylko nieliczne polskie miasta i gminy spełniają takie limity, mają zatem pięć lat na działanie, które doprowadzi do tego, aby mieszkańcy chcieli segregować odpady i robili to dobrze. Poza zwiększeniem liczby pojemników na segregowane odpady (tak zwanych „dzwonów"), zaopatrzeniem mieszkańców w odpowiednie worki (w przypadku domków jednorodzinnych, czy gęstej zabudowy w śródmieściach) gminy inwestują także w punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (w skrócie PSZOK).

Ustawodawca narzuca gminom obowiązek selektywnej zbiórki co najmniej sześciu frakcji: papieru, metalu, tworzyw sztucznych, szkła, opakowań wielomateriałowych oraz odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Szczegóły (liczbę frakcji, rodzaje pojemników i ich kolory) określają regulaminy przyjęte przez rady gmin.

Recykling co najmniej 50%
Do 31 grudnia 2020 r.

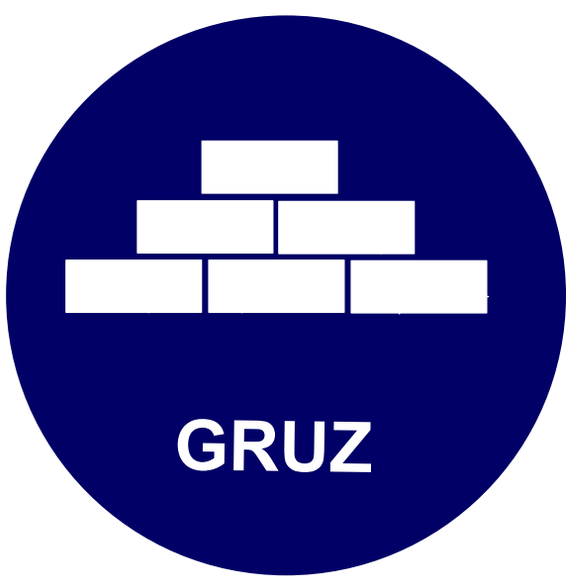

Recykling i odzysk co najmniej 70%
do 31 grudnia 2020 r.

Zdarzają się bardzo pozytywne przykłady zaangażowania w segregację odpadów, jak w Nakle nad Notecią, gdzie odpady dzielone są aż na 16 frakcji (między innymi różne kolory szkła). Osiągnięto to dzięki zainwestowaniu w mini punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. W każdym jest pracownik, który dzieli surowce wtórne dostarczone zbiorczo przez okolicznych mieszkańców i wrzuca do odpowiedniego pojemnika.

Na kolejnych czterech stronach przedstawiamy najczęściej występującą formę organizacji selektywnej zbiórki. Wprowadzono ją w większości dużych polskich miast, w tym w Warszawie.

Do pojemników na papier, metal i plastik wrzucamy:

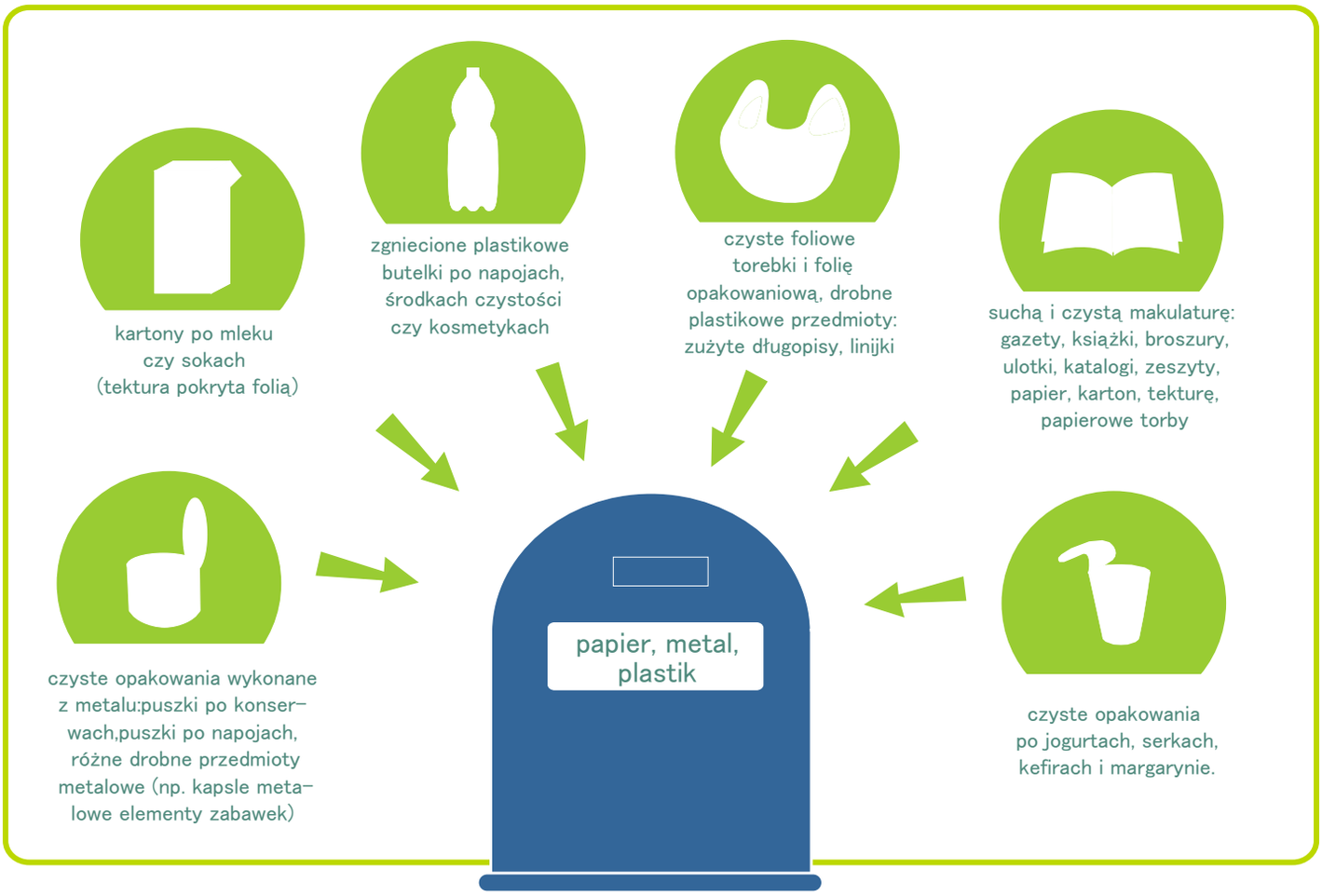

Pamiętaj, aby tu nie wrzucać tych rzeczy!

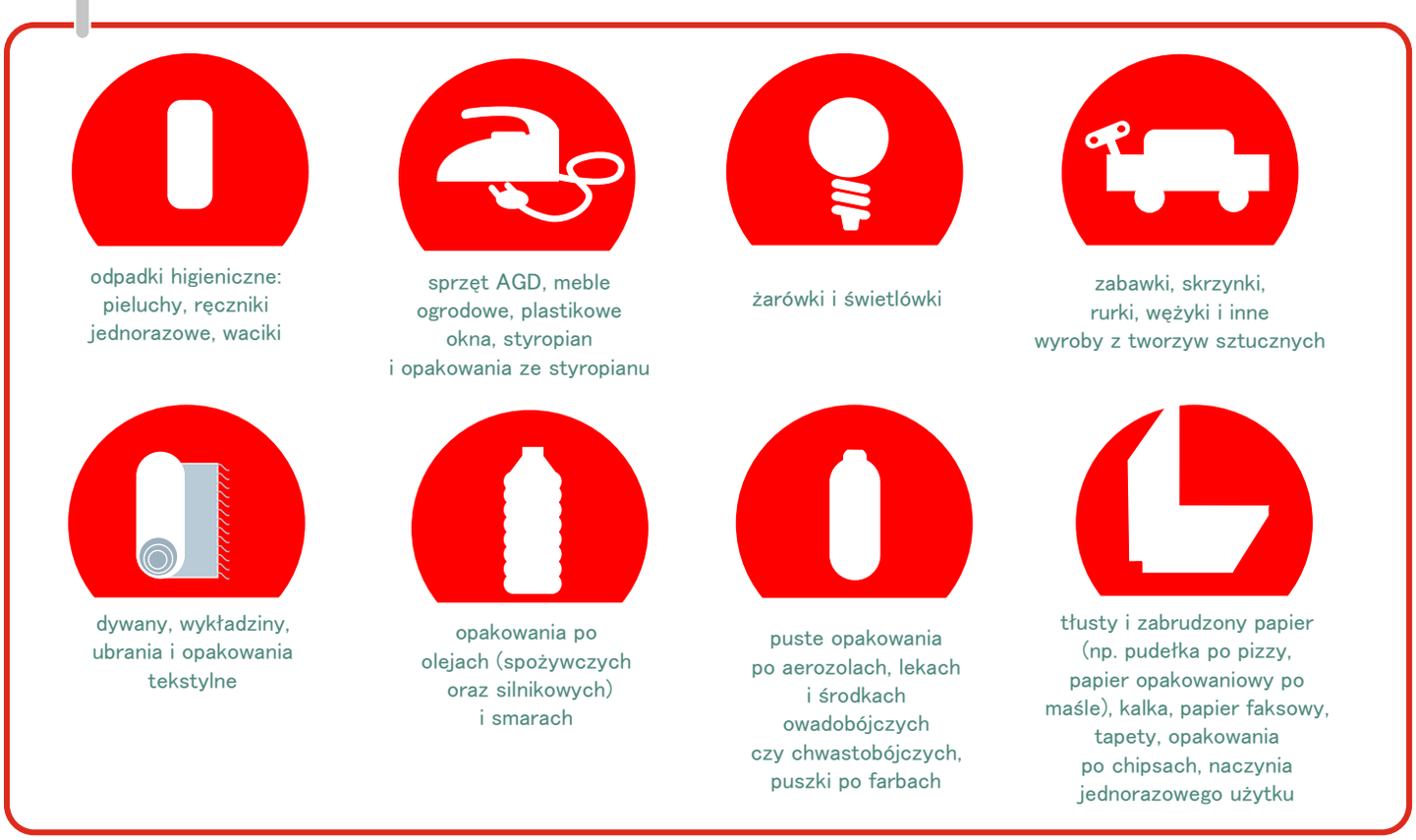

Do pojemników na szkło wrzucamy:

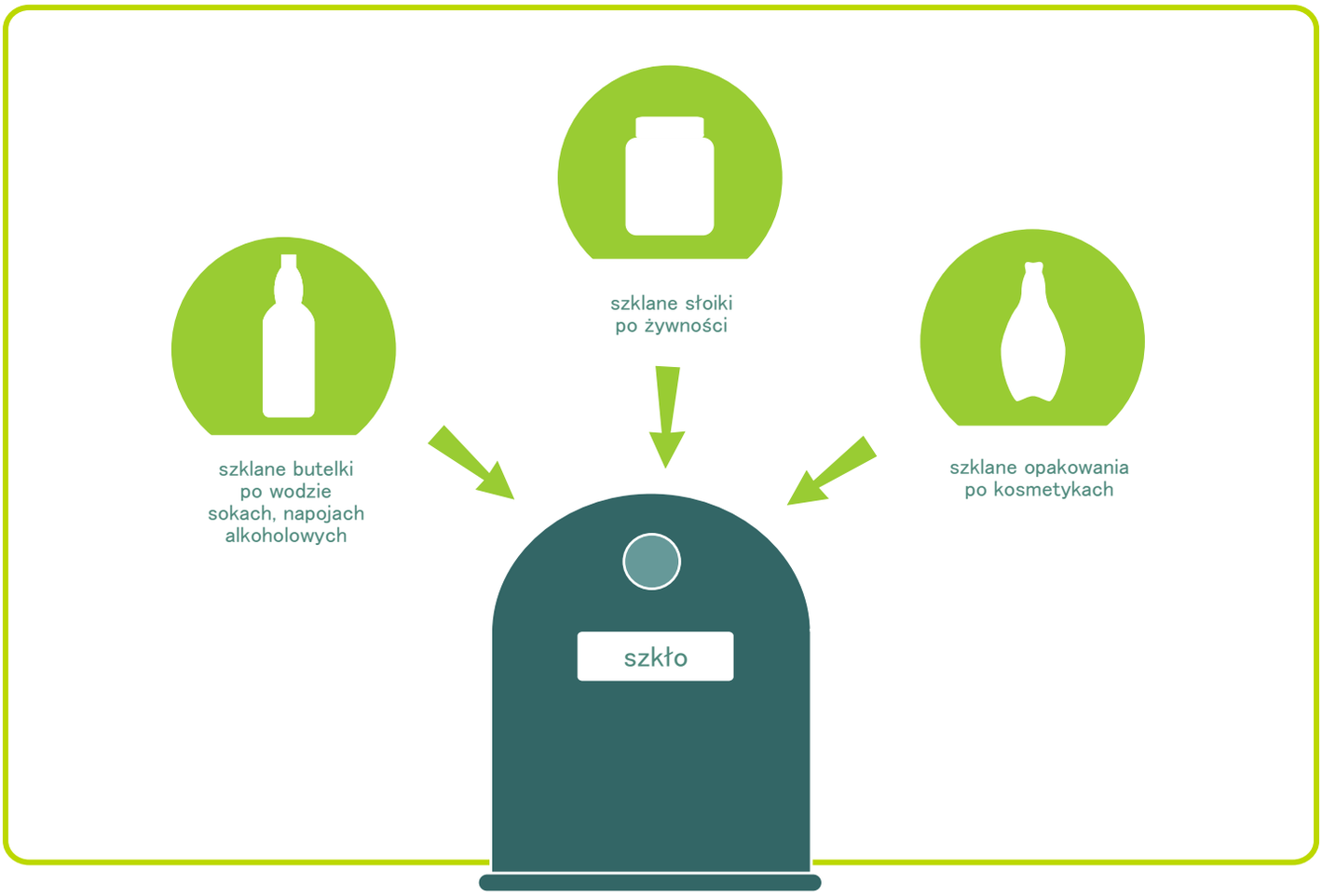

Pamiętaj, aby tu nie wrzucać tych rzeczy!

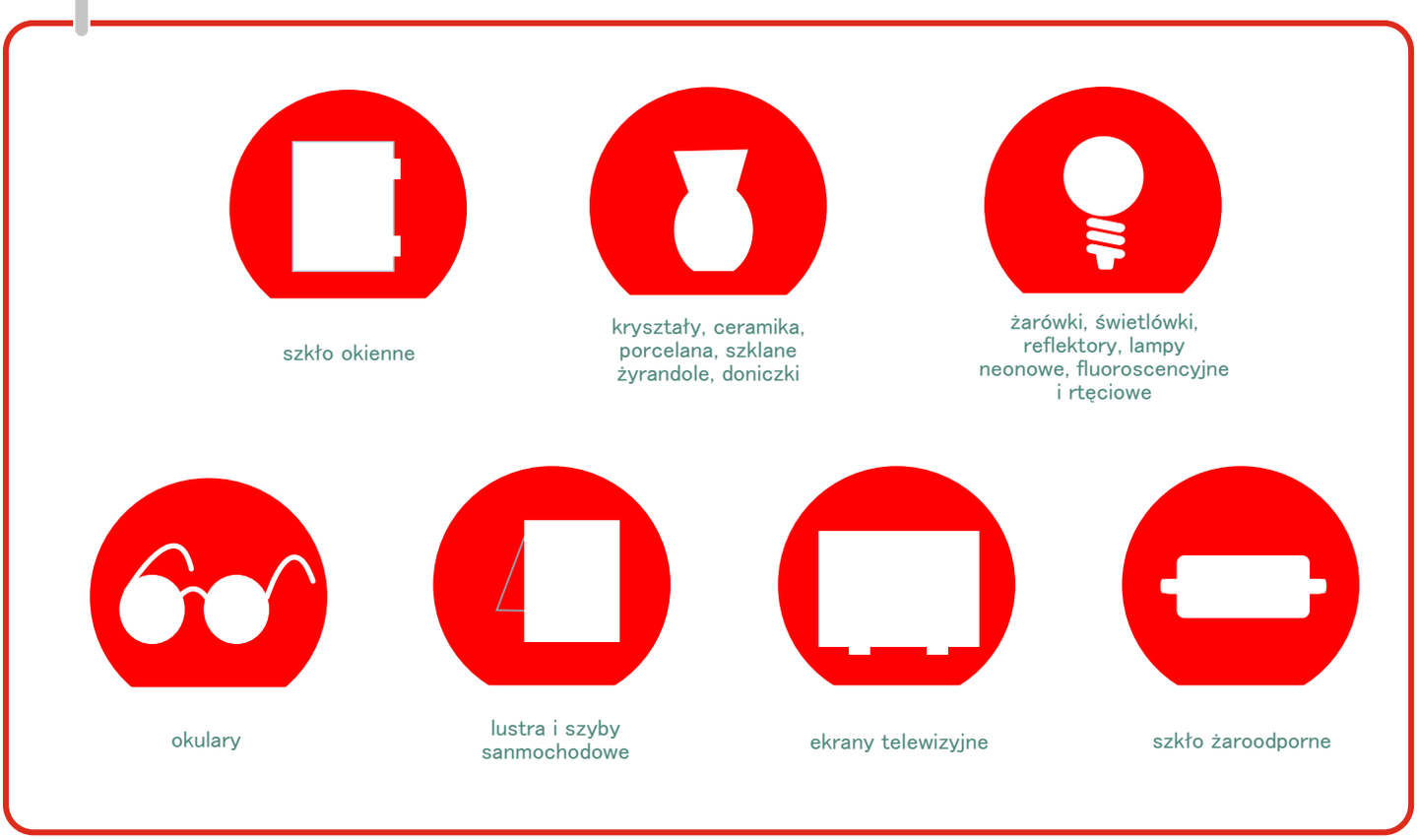

Do pojemników na odpady biodegradowalne wrzucamy:

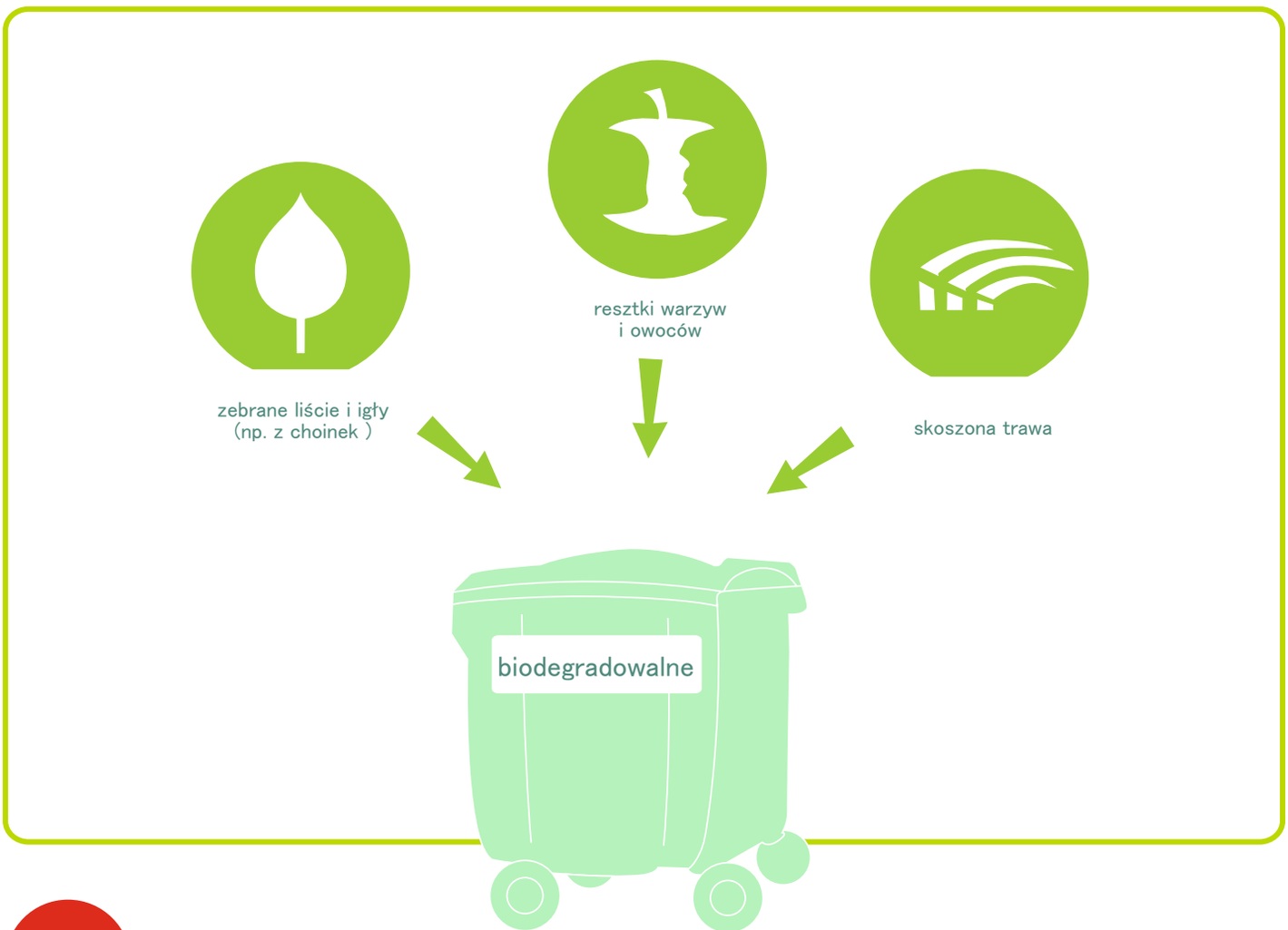

Pamiętaj, aby tu nie wrzucać tych rzeczy!

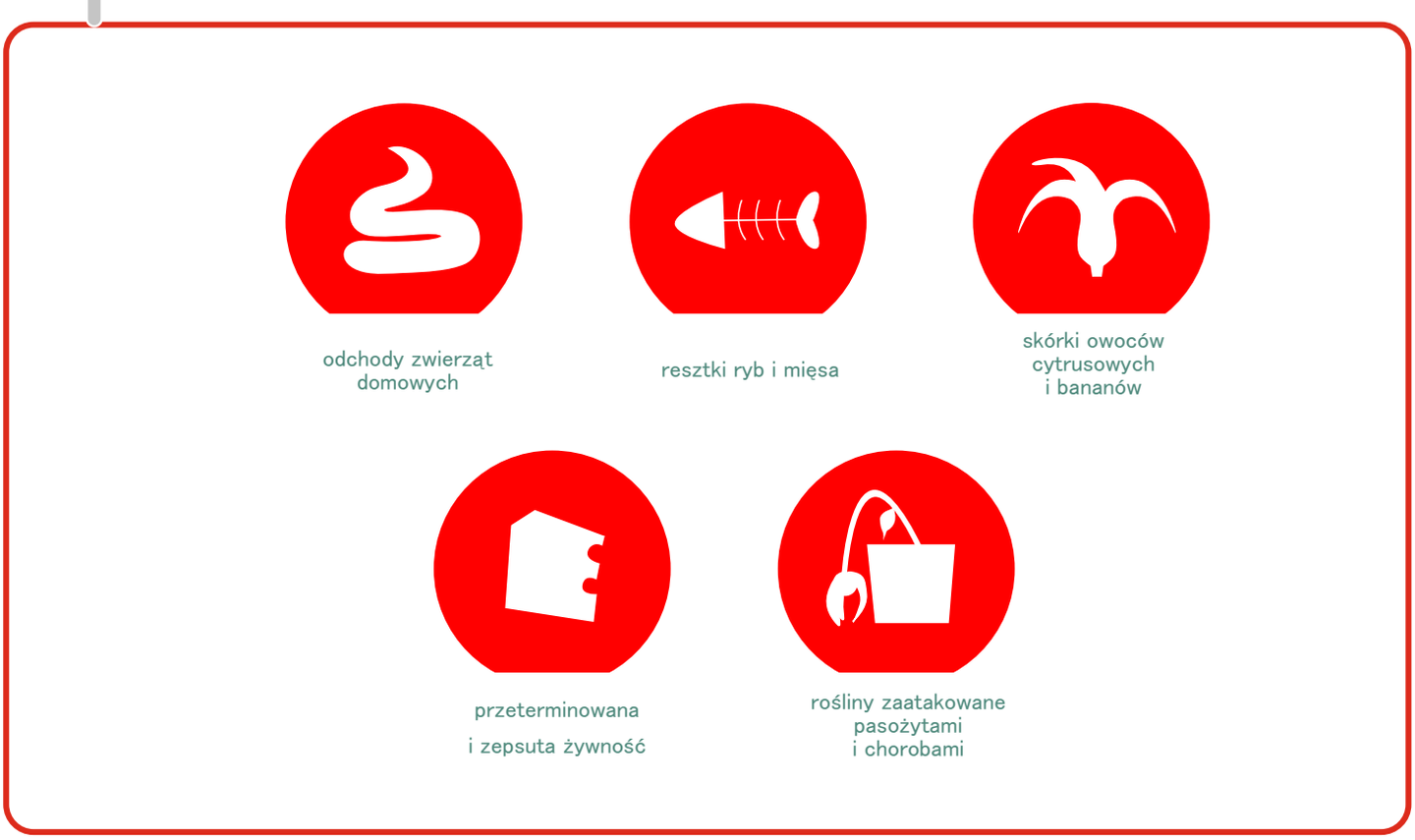

Do pojemników na odpady zmieszane wrzucamy wszystko to, czego nie można wrzucać do pojemników na szkło, plastik/papier/metal oraz odpady zielone, jednak z wyłączeniem niektórych rodzajów odpadów

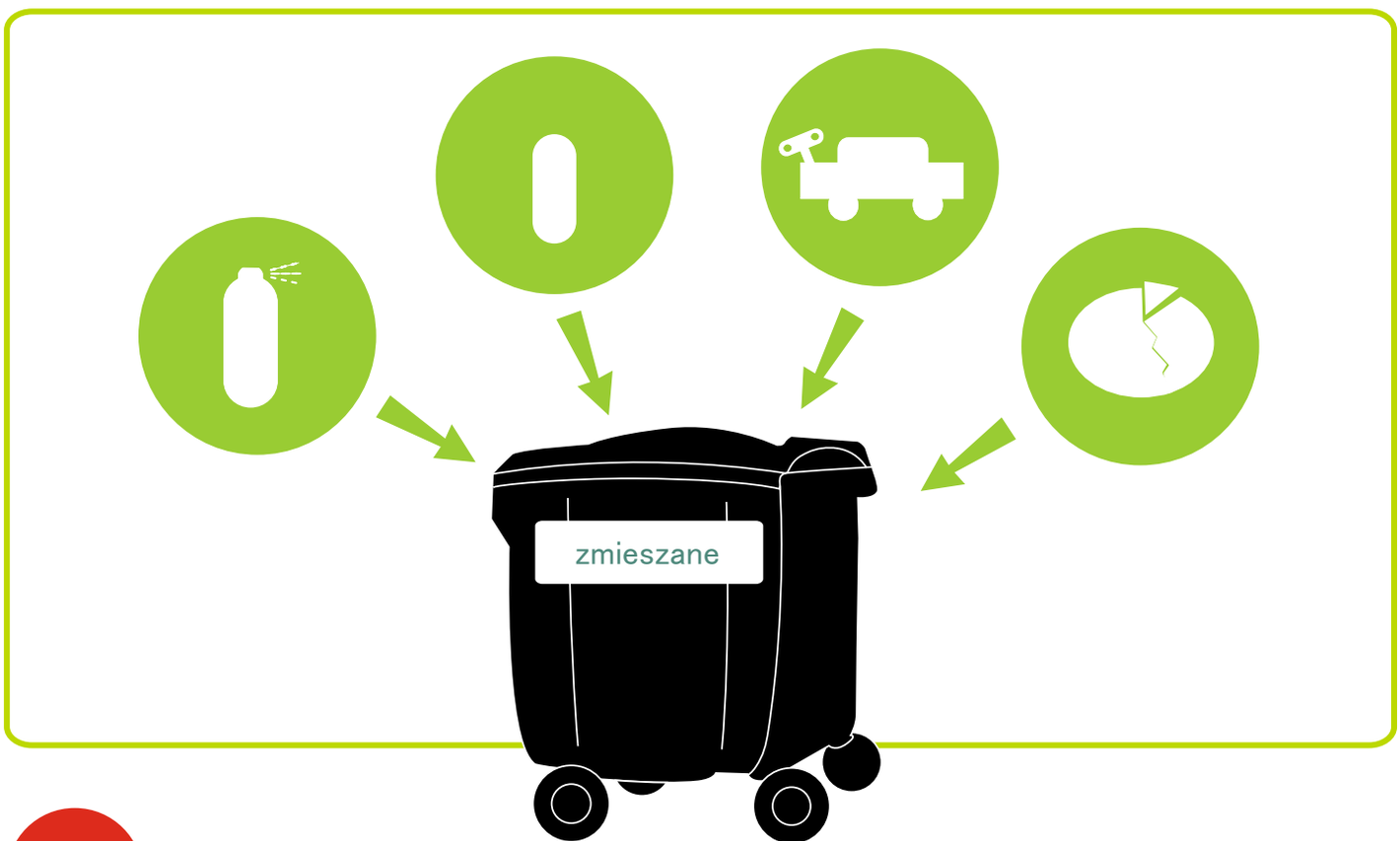

Pamiętaj, aby tu nie wrzucać tych rzeczy!

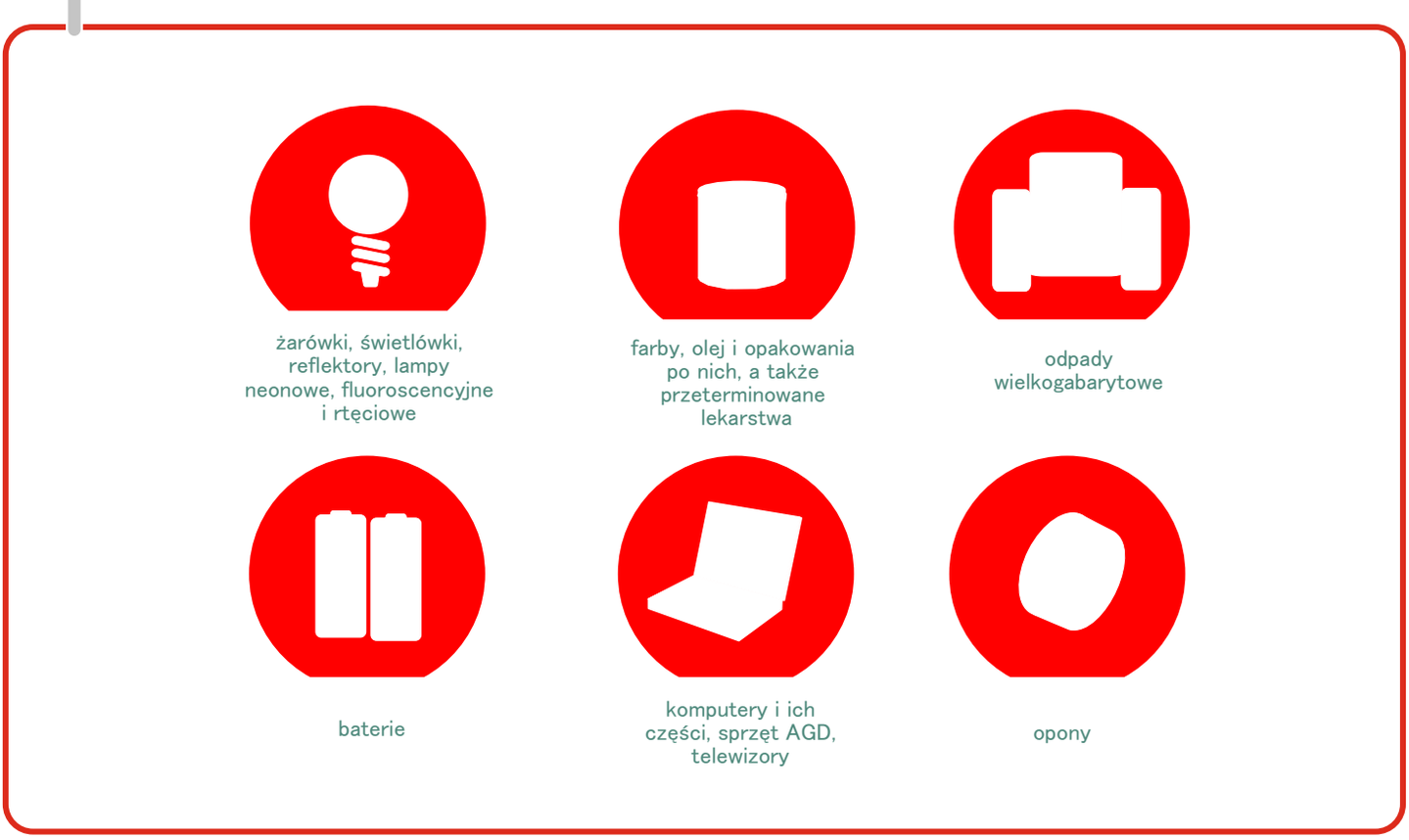

Odpady wielkogabarytowe oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny

Odbierane są zgodnie z harmonogramem dostarczonym przez firmę odbierającą odpady (najczęściej raz w miesiącu). W przypadku budynków wielorodzinnych harmonogram jest dostarczany do zarządcy budynku (wspólnoty czy spółdzielni).

Tego rodzaju odpady można także przewieźć każdego dnia do punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK), w godzinach ich otwarcia.

Jakiego rodzaju są to odpady? Przede wszystkim meble (kanapy, stoły, krzesła itp.), dywany, materace, rowery, wózki dziecięce, duże zabawki, urządzenia AGD, komputery, sprzęt elektroniczny, lodówki, pralki itp.

Odpadami wielkogabarytowymi nie są: wanny, umywalki, muszle toaletowe, grzejniki, drzwi, płytki podłogowe i ścienne, części samochodowe, deski i belki. Te należy traktować jako odpady budowlane .

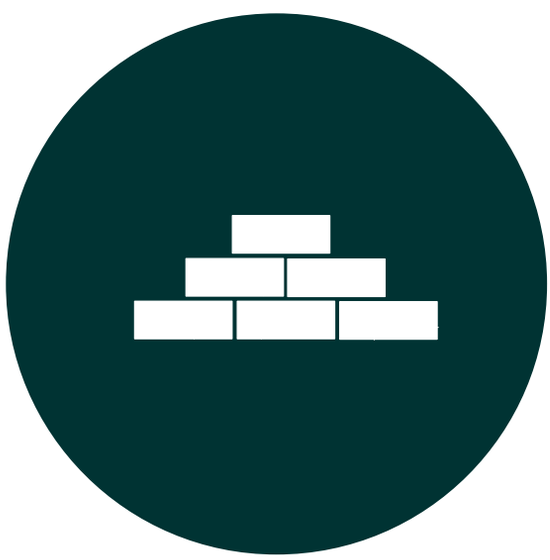

Odpady budowlane

Można je oddawać w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, albo gromadzić w specjalnych workach. W części gmin przysługuje worek o pojemności 1 metra sześciennego na gospodarstwo domowe, w innych jest to usługa dodatkowo płatna.

Lekarstwa i baterie

Przeterminowane lekarstwa oraz baterie są zbierane do specjalnych pojemników, najczęściej znajdujących się w punktach sprzedaży tych produktów (w aptekach). Informację o dostępności pojemników powinny zamieszczać gminy na swoich stronach internetowych.

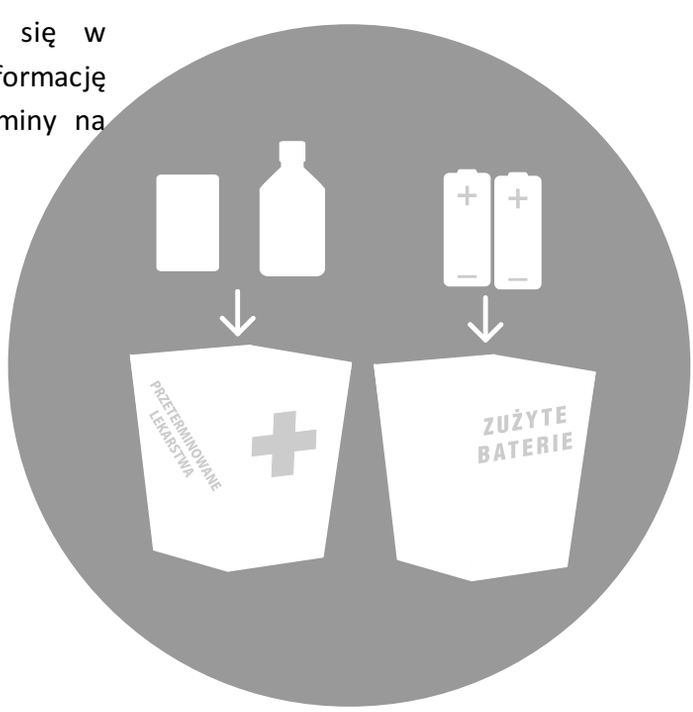

Fakty i mity dotyczące segregowania

A – Surowce wtórne trafiają do jednej śmieciarki

Tak dzieje się, gdy gmina w regulaminie wprowadziła wspólną zbiórkę odpadów z papieru, plastiku i metalu. Wówczas są one razem przewożone do sortowni, a tam na linii sortowniczej rozdzielane. Papier i plastik nie są jednak mieszane razem ze szkłem, nie przewozi się oczywiście także surowców wtórnych z odpadami zmieszanymi, gdyż dochodziłoby do zabrudzenia surowców i zmniejszała się przydatność do recyklingu.

B – Zawsze trzeba umyć starannie słoik

Nie ma potrzeby mycia szklanych opakowań. Tłuczka szklana jest oczyszczana mechanicznie i przerabiana w wysokiej temperaturze. Oczywiście do pojemnika ze szkłem nie należy wyrzucać np. słoików z zepsutą żywnością, czy butelek z przeterminowanymi sokami. W takim wypadku należy opróżnić je z zawartości przed wrzuceniem do pojemnika na szkło.

C – Etykiety należy zrywać

Należy to zrobić wówczas, gdy etykieta jest wykonana z folii termokurczliwej PVC (informacja o tym powinna być zamieszona na etykiecie) – po zerwaniu trzeba je wyrzucić do odpadów zmieszanych. Jeśli etykiety są papierowe można je usunąć, ale nie jest to konieczne. Większość takich etykiet schodzi dopiero po namoczeniu, więc generowałoby to niepotrzebne zużycie wody.

D – Pojemniki po jogurtach muszą być czyste

Tak, jeśli gmina stosuje wspólną zbiórkę plastiku i papieru. Wówczas resztki jogurtu mogą zabrudzić papier. Jeśli w regulaminie wprowadzonym przez gminę przewidziano osobną zbiórkę plastiku i papieru, to pojemniki po jogurtach nie muszą być starannie oczyszczone z zawartości (choć nie można wrzucać do pojemników na surowce wtórne pełnych opakowań np. z przeterminowanymi jogurtami czy kefirami.

E – Zawsze odkręcamy nakrętki

Tak. Po pierwsze pozwoli to na zgniecenie butelki czy kartonu, a po drugie ułatwi pracę na linii sortowniczej. Nakrętki są wykonane z innego rodzaju surowca co butelka PET i są przetwarzane osobno. Nakrętki (podobnie jak kapsle) można wrzucać do specjalnych pojemników, które znajdują się w niektórych sklepach, albo do osiedlowych pojemników na plastik – zostaną one wydzielone na linii sortowniczej.

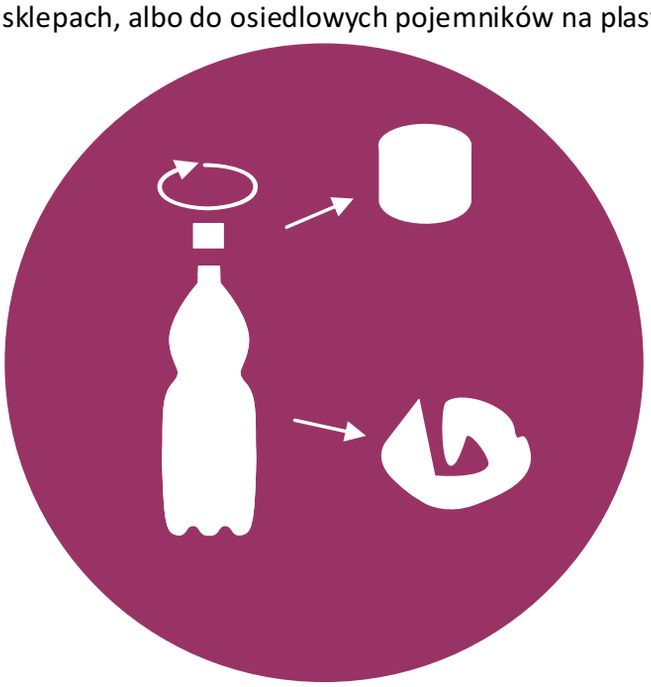

- Jeśli nie masz w domu dość miejsca, aby postawić osobne pojemniki na każdy rodzaj zbieranych odpadów, możesz suche surowce wtórne wkładać do jednego pojemnika (dobrze sprawdzają się też płócienne torby na zakupy), a resztę śmieci (mokre odpady kuchenne, higieniczne itp.) do drugiego pojemnika. Szczegółowego podziału surowców na określone frakcje będziesz mógł dokonać już przy osiedlowych „dzwonach".

- Starannie zgniataj plastikowe butelki, kartony i puszki po napojach. Dzięki temu będą one zajmowały mniej miejsca w domu (zmieści się ich również więcej w specjalnych workach dostarczanych przez firmy zajmujące się odbiorem odpadów), po drugie zajmą one mniej miejsca w zbiorczych pojemnikach oraz w śmieciarkach (co przekłada się np. na oszczędności w kosztach transportu).

- Pamiętaj aby zawsze odkręcać nakrętki od butelek (czy to plastikowych, czy szklanych) oraz od kartonów po mleku, czy sokach.

- Sprawdzaj oznakowanie na opakowaniach, informujące co należy zrobić z określonym odpadem. Może się okazać, że np. szklana butelka, którą zamierzałeś wyrzucić może być oddana do punktu skupu czy sklepu. Szklane butelki np. po piwie są ponownie wykorzystywane nawet 15 razy.

- Na zakupy zabieraj kosze lub torby płócienne wielokrotnego użytku. Foliowe worki, czy tak zwane „reklamówki" w przeważającej większości trafiają na wysypiska, a ich rozkład wynosi nawet kilkaset lat.

- Latem, wybierając się na piknik, czy jadąc na działkę na grillowanie, unikaj jednorazowych papierowych talerzy i plastikowych sztućców, które nie nadają się do ponownego wykorzystania i w efekcie po użyciu trafiają prosto do odpadów zmieszanych. Lepiej (a w dłuższej perspektywie czasu i taniej) jest zakupić zastaw talerzy i sztućców piknikowych przeznaczonych do wielokrotnego użytku . → tu był Agi komentarz o talerzach z otrebów

- Jeśli mieszkasz w domku jednorodzinnym i masz ogródek, możesz kompostować w nim, nadające się do tego celu, odpady spożywcze (np. obierki od ziemniaków, ogryzki, czy resztki pozostające po obróbce innych warzyw i owoców). Wagowo to nawet 1/3 wszystkich odpadów produkowanych w gospodarstwie domowym.

- Przede wszystkim jednak ogranicz wytwarzanie odpadów w swoim domu.

Jak to osiągnąć?

Między innymi podchodząc racjonalnie do zakupów. Większość ludzi kupuje za dużo żywności, którą później wyrzucają. Warto zatem kupować częściej i w mniejszych porcjach w ten sposób nie tylko unikniemy marnowania żywności, ale także będziemy mieli pewność, że kupowane przez nas warzywa i owoce nie utraciły swoich wartości odżywczych na skutek zbyt długiego przechowywania.

Dlaczego warto odwiedzać PSZOK?

PSZOK, czyli punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, to miejsce, w którym mieszkańcy mogą, bez ponoszenia dodatkowych opłat, pozostawić każdy rodzaj wytwarzanych w gospodarstwach domowych odpadów.

Za utworzenie i funkcjonowanie PSZOK-ów odpowiadają gminy w ramach swoich ustawowych zadań.

PSZOK-i powinny znajdować się w pobliżu osiedli mieszkaniowych, aby wszyscy mieszkańcy gminy mieli do nich łatwy dostęp.

Z zapisów ustawy O utrzymaniu czystości i porządku w gminach wynika, iż PSZOK powinien zapewniać przyjmowanie co najmniej:

- przeterminowanych leków i chemikaliów

- zużytych baterii i akumulatorów

- zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

- mebli i innych odpadów wielkogabarytowych

- zużytych opon

- odpadów zielonych

- odpadów budowlanych i rozbiórkowych

- odpadów komunalnych podlegających obowiązkowi selektywnego zbierania

Zatem jeśli masz odpady tego rodzaju, wystarczy, że zawieziesz je do PSZOK-u i przekażesz znajdującym się tam pracownikom, którzy umieszczą je w odpowiednich kontenerach lub wskażą miejsce, w którym musisz pozostawić odpady (np. wielkogabarytowe). Listę pobliskich PSZOK-ów, ich adresy oraz godziny otwarcia, znajdziesz na portalu internetowym miasta lub gminy.

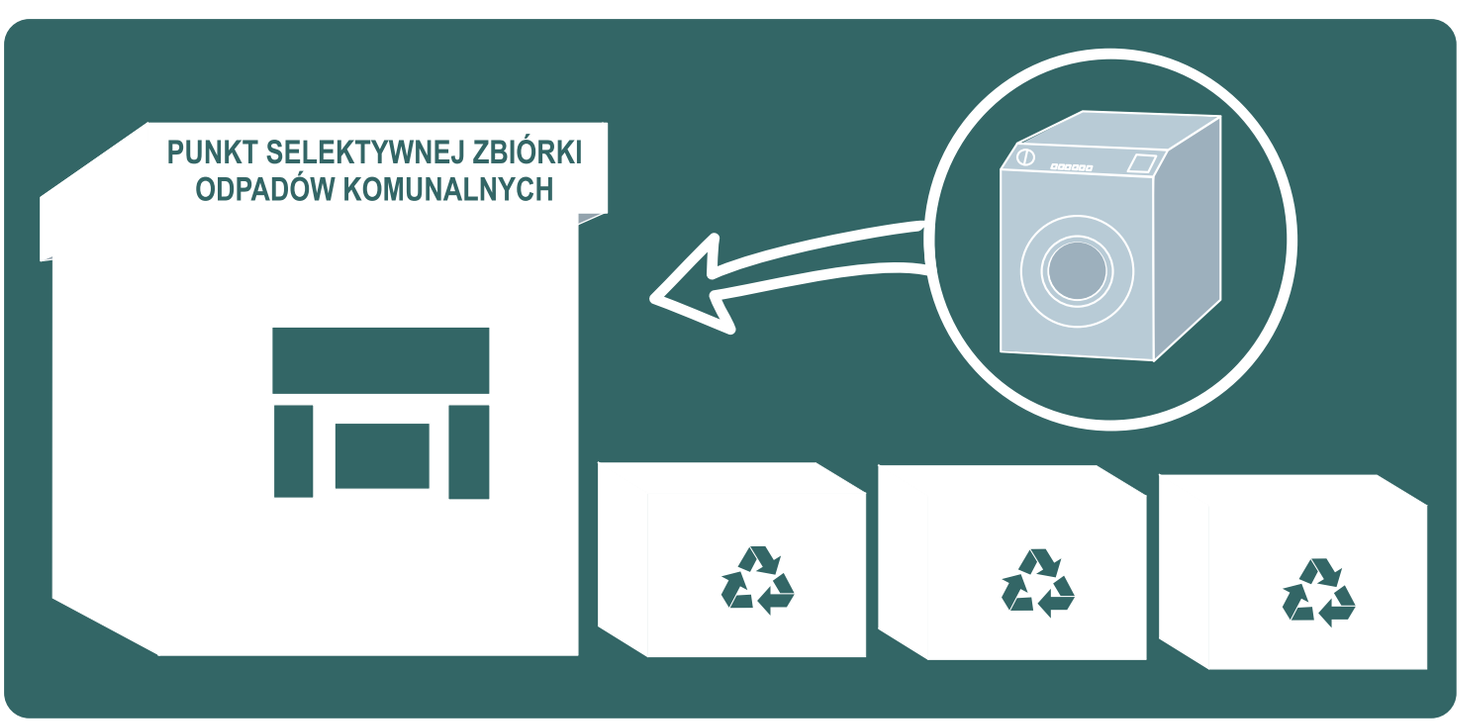

MiniPSZOK – dobra praktyka!

Niewielkie pawilony osiedlowe, które funkcjonują w kilku polskich miastach, okazały się doskonałym sposobem na skuteczne przekonanie Polaków do dokładnego i sumiennego segregowania odpadów.

Pierwsze w Polsce pawilony tego typu zaczęły powstawać ponad 10 lat temu. System EKO AB opracowany przez inżyniera Andrzeja Bartoszkiewicza na szerszą skalę wprowadzono w 2006 roku w Płocku. Opierał się na prostym założeniu – iż jest możliwe (przy wsparciu odpowiednio przeszkolonej osoby) przygotowanie wysokojakościowej frakcji surowców wtórnych z odpadów wytwarzanych w gospodarstwach domowych i dostarczanych przez mieszkańców. Według wyliczeń twórcy systemu pozwala on na odzyskiwanie nawet 80% odpadów.

Na podobny rodzaj wsparcia segregacji u źródła postawiły też w 2013 r. władze Nakła nad Notecią. Na terenie gminy rozmieszczono dziesięć Minipszoków, czyli Minipunktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Działają one w sposób zbliżony do systemu EKO AB. Mieszkańcy dostarczają w jednym worku – zgodnie z instrukcją, dostarczoną przez gminę – suche odpady nadające się do recyklingu i odzysku. Pracownik Minipszoka rejestruje odpady, waży je, a następnie segreguje na jedną z szesnastu frakcji. Osobno gromadzone są także materiały niebezpieczne i elektrośmieci.

Wszystkie zebrane i posegregowane w Minipszokach odpady trafiają później do dużego centralnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Tam są prasowane (papier czy plastik) i przygotowywane pod odbiorców, aby stanowić pełnowartościową frakcję handlową.

Minipszoki w Nakle rozmieszczono tak, aby podlegający systemowi segregacji mieszkańcy mieli do niech nie więcej niż 500 metrów.

Dlaczego Minipszoki sprawdzają się w polskich warunkach?

Po pierwsze: przenoszą część obowiązków związanych z segregowaniem odpadów z mieszkańców na przeszkolonych pracowników. Pozwalają tym samym zniwelować dziesięciolecia opóźnień w edukacji, a jednocześnie przyczyniają się do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców.

Ważne jest także to, że mieszkańcy segregujący odpady wiedzą, że ich wysiłek nie idzie na marne. Mają również świadomość, że segregując odpady unikną zwiększenia opłat związanych z funkcjonowaniem systemu.

Ze względów społecznych istotne jest także to, że system pozwala na tworzenie miejsc pracy.

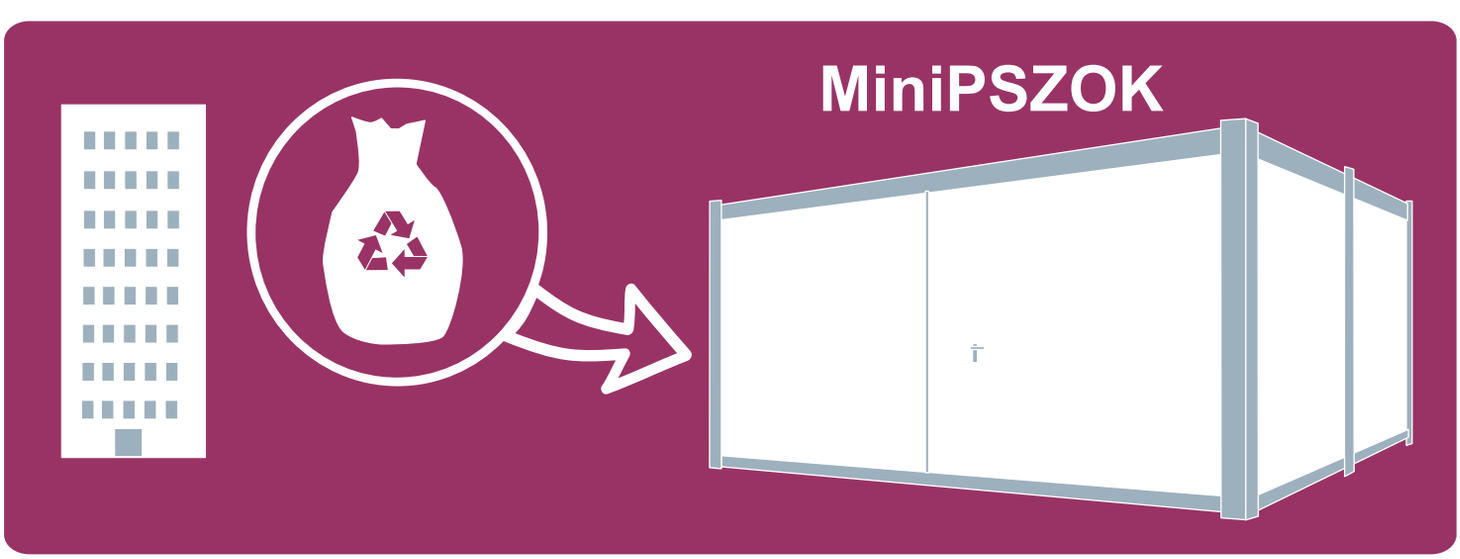

Co się dzieje ze śmieciami?

Każdy z surowców wtórnych jest przetwarzany i odzyskiwany w inny sposób. Poniżej przedstawiamy drogę, jaką każdy z nich przechodzi od momentu, gdy mieszkańcy wrzucają je do pojemników.

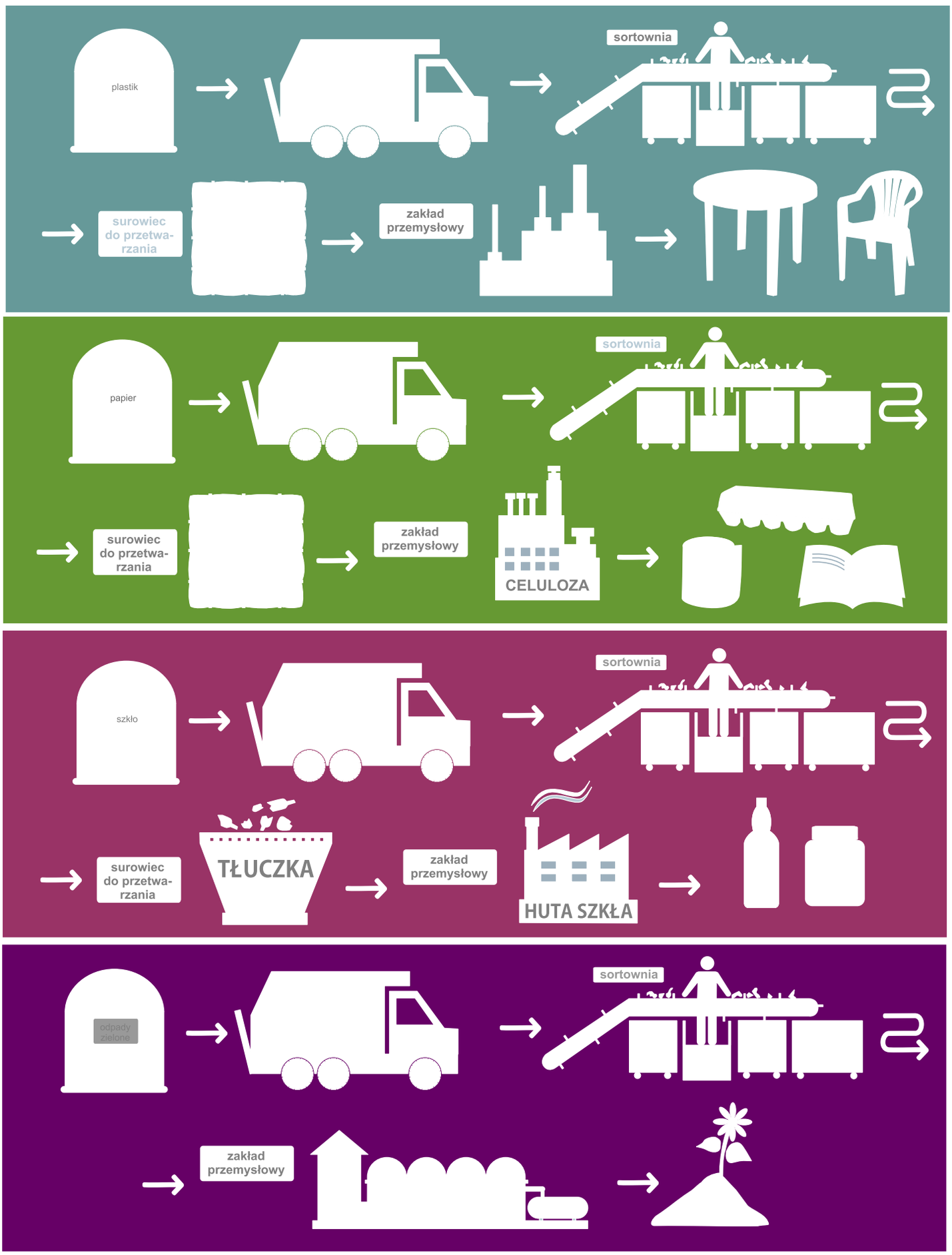

Obowiązki gminy

To gmina zapewnia czystość i porządek na swoim terenie i tworzy warunki niezbędne do ich utrzymania. Ustawa O utrzymaniu czystości i porządku w gminach określa szczegółowo w jaki sposób może to czynić.

Przede wszystkim musi tworzyć odpowiednie warunki do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku (np. wyspecjalizowanym w tym firmom, które zostały wyłonione w przetargu). W tym celu może także tworzyć własne jednostki organizacyjne, którym powierza to zadanie. Niektóre gminy już wiele lat temu zdecydowały się na utworzenie miejskich zakładów oczyszczania, a dziś wykorzystuje je do realizacji swoich ustawowych obowiązków.

Gmina zapewnia także budowę, utrzymanie i eksploatację regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (w skrócie RIPOK). Może to zadanie wykonywać samodzielnie lub razem z innymi gminami.

Zadaniem gminy jest również nadzorowanie tego, w jaki sposób firmy zajmujące się odbiorem odpadów wywiązują się z powierzonych im obowiązków.

To także gminy ustawodawca obarczył obowiązkiem prowadzenia działań informacyjnych i edukacyjnych. Gminy odpowiednie akcje przeprowadziły na etapie wprowadzania „rewolucji śmieciowej" w 2013 roku, jednak tylko nieliczne z nich ponawiały te działania na szerszą skalę w kolejnych latach. Część utworzyła jednak specjalne serwisy internetowe i infolinie – ich adresy i numery dla miast wojewódzkich podajemy na końcu poradnika.

Gminy będą rozliczane z tego, czy osiągną odpowiednie poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku, a także z tego, czy ograniczą do właściwego poziomu masę odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, które będą trafiały na wysypiska.

Zadaniem rady gminy jest natomiast przyjęcie regulaminu utrzymania czystości i porządku, który jest aktem prawa miejscowego. W regulaminie zostają określone wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości, rodzaje pojemników do zbierania odpadów (oraz ich minimalną pojemność) oraz częstotliwość odbioru odpadów komunalnych.

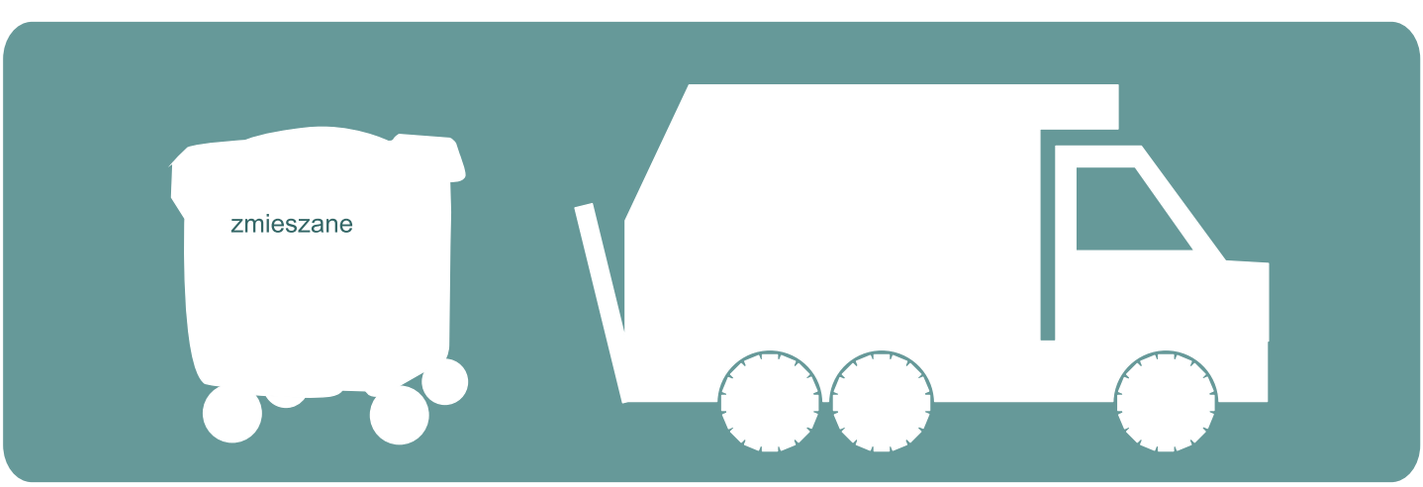

Obowiązki właścicieli nieruchomości

Określa je ustawa O utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Pod pojęciem właściciela nieruchomości rozumie się także współwłaścicieli, użytkowników wieczystych oraz zarządców nieruchomości, a także inne podmioty władające nieruchomością.

Sytuacja jest prosta w przypadku domku jednorodzinnego, w którym jego właściciel czy najemca jest zobowiązany do ponoszenia opłaty za odbiór i zagospodarowanie odpadów. W przypadku budynków wielorodzinnych to wspólnota mieszkaniowa, czy spółdzielnia wnosi wynikające z ustawy opłaty, a każdy właściciel lokalu opłaca swoją część (wyliczoną na podstawie opłaty liczonej od osoby, czy na podstawie zużycia wody).

Właściciel nieruchomości jest zobowiązany do wyposażenia nieruchomości w pojemniki służące do zbierania odpadów, a także dbania o ich czystość oraz odpowiedni stan techniczny. Obowiązki te może przejąć gmina w zamian za uiszczoną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Obowiązkiem właściciela nieruchomości jest także zbieranie odpadów zgodnie z wymaganiami regulaminu przyjętego przez radę gminy oraz pozbywanie się ich w sposób określony przepisami.

Podstawą odbioru odpadów komunalnych, a więc tych powstających w gospodarstwach domowych oraz wytwarzanych w innych miejscach (np. sklepach, punktach usługowych) - jest złożenie deklaracji o wysokości opłaty. Formularze deklaracji są dostępne w urzędach gminy a także serwisach internetowych.

Po złożeniu deklaracji, właściciel nieruchomości jest zobowiązany do uiszczania co miesiąc opłaty za gospodarowanie odpadami. W przypadku wspólnot czy spółdzielni mieszkaniowych, ich członkowie wnoszą opłatę na konto administratora obiektu, a ten rozlicza się zbiorczo z gminą.

Jakie obowiązki i prawa mają mieszkańcy?

W deklaracji właściciel nieruchomości może określić czy będzie gromadził odpady w sposób selektywny, czy też nie będzie tego robił. W przypadku budynków administrowanych przez spółdzielnie czy wspólnoty odpowiednie oświadczenie każdy z mieszkańców składa w siedzibie spółdzielni lub u przewodnicząco wspólnoty. Większość spółdzielni mieszkaniowych przyjęła założenie, że wszyscy mieszkańcy będą segregować odpady, a tylko ci, którzy tego robić nie chcą są zobowiązani do złożenia takiego oświadczenia.

Osoby takie – poza tym, że postępują niezgodnie z duchem recyklingu - będą musiały ponosić opłaty według wyższej stawki określonej w regulaminie przyjętym przez radę gminy.

Rodzi się oczywiście pytanie – jak kontrolować postępowanie mieszkańców w przypadku gdy np. kilka bloków korzysta z jednej altany śmietnikowej, a cześć pojemników (głównie na surowce) jest wystawiona poza altaną i każdy ma do nich dostęp (i może np. wrzucić odpady zmieszane do pojemnika z papierem)?

Pracownicy firm odbierających odpady mają obowiązek sporządzić protokół, jeśli zauważą rażące naruszenie zasad segregacji (wiele firm wyposażyło swoich pracowników w aparaty fotograficzne, dzięki którym dokumentują oni przypadki niewłaściwej segregacji). W przypadku powtarzających się nieprawidłowości gmina ma prawo naliczyć od właścicieli nieruchomości wyższe stawki - jak za odpady zmieszane.

W przypadku domków jednorodzinnych sytuacja jest prosta, natomiast w przypadku budynków wielorodzinnych gmina może teoretycznie obciążyć wyższą opłatą wszystkich mieszkańców budynku, stosując zasadę odpowiedzialności zbiorowej. Ma to zmobilizować mieszkańców i sprawić, że sąsiedzi będą zwracać uwagę tym mieszkańcom bloku, którzy mimo zadeklarowania segregacji, nie wywiązują się z tego obowiązku.

Mieszkańcy mają prawo poinformować firmę zajmującą się odbiorem odpadów o przypadkach przepełnienia się pojemników (wówczas firma powinna odebrać odpady wcześniej, niż wynika to z harmonogramu), a także o wszelkich uszkodzeniach pojemników (np. w wyniku podpalenia, co niestety często dzieje się z „dzwonami" na papier). W przypadku budynków wielorodzinnych należy powiadomić spółdzielnię lub zarząd wspólnoty. Może się bowiem okazać, że jeśli problem będzie się powtarzał, będzie np. konieczne dostawienie dodatkowego pojemnika.

O nielegalnie wyrzuconych odpadach, czy dzikich wysypiskach należy powiadomić urząd gminy (część z nich ma specjalny numer telefonu, czy formularz internetowy do zgłaszania tego rodzaju informacji – przykładowe kontakty podajemy na końcu publikacji.)

Instalacje regionalne i ponadregionalne

Odpady zebrane na terenie gminy są kierowane do RIPOK-ów, czyli regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych. Są to zakłady zagospodarowania odpadów o mocy przerobowej wystarczającej do przyjmowania i przetwarzania odpadów z obszaru zamieszkałego przez co najmniej 120 tys. mieszkańców. Muszą także spełniać wymagania najlepszej dostępnej techniki i technologii.

Jakie instalacje mogą być RIPOK-ami? Mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, termicznego przekształcania odpadów, przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych (kompostownie) oraz umożliwiające składowanie odpadów powstających w wyniku procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania (przez okres nie krótszy niż 15 lat).

Rejestru RIPOK-ów dokonuje sejmik województwa w uchwale w sprawie wykonania wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Uchwała zawiera także podział województwa na regiony, do których przypisane są poszczególne gminy. Chodzi o to, aby zoptymalizować wykorzystanie mocy przerobowej instalacji będących RIPOK-ami, znajdujących się na terenie danego regionu.

W przypadku odpadów komunalnych stosuje się określoną w ustawie O odpadach „Zasadę bliskości". Chodzi o to, aby w pierwszej kolejności przetwarzać odpady w miejscu ich powstawania. Wynika to także z faktu, iż transport odpadów na większe odległości jest kosztowny i ma negatywny wpływ na środowisko.

Dlatego odpady powinny być kierowane do najbliższej regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych. Co więcej, ustawa zakazuje przetwarzania odpadów poza obszarem regionu gospodarki odpadami, na którym te odpady zostały wytworzone. Dotyczy to zmieszanych odpadów komunalnych, pozostałości z sortowania oraz odpadów zielonych.

W nowelizacji ustawy przewidziano jeden wyjątek od tej zasady –spalarnie odpadów komunalnych. Spalarnie (nazywane zakładami termicznego przekształcania odpadów) jako jedyne uzyskały status instalacji ponadregionalnych.

Spalarnie do swego poprawnego (oraz optymalnego) funkcjonowania wymagają ciągłości w dostawie odpadów, dlatego wprowadzono możliwość dostarczania do nich odpadów z innych regionów gospodarki odpadami, niż te, w których są zlokalizowane.

Obywatele też mogą być aktywni – Działaj lokalnie!

Choć dbanie o czystość i porządek jest obowiązkiem gminy, to jednak świadomi mieszkańcy mogą te działania wspierać, a także wychodzić z własnymi inicjatywami.

Przykłady tego rodzaju działań można obserwować w całej Polsce. W Bydgoszczy mieszkańcy kilku osiedli, przy wsparciu Bydgoskiego Forum Ekologicznego, w okresie przygotowywania „rewolucji śmieciowej" walczyli o wprowadzenie w mieście systemu EKO AB, lub podobnego systemu opartego na systemie Minipszoków. Choć ostatecznie władze miasta odrzuciły pomysł, to towarzysząca temu kampania informacyjna oraz liczne artykuły w prasie lokalnej przyczyniły się do zwiększenia świadomości mieszkańców.

Przykład z Warszawy (jeden z wielu) to inicjatywa mieszkańców określona jako Rembertowski System Recyklingu. Promowaniem idei zajmuje się Klub Przyjaciół Rembertowa.

„Rembertowski System Recyklingu jest na pewno najlepszym z możliwych, ale wymaga zmiany w nawykach. Trzeba w domach zaprzestać mieszania odpadów. Trzeba zacząć gromadzić je w oddzielnych pojemnikach (ok. dziesięciu). Trzeba też zorganizować stacje recyklingu blisko osiedli mieszkaniowych. Dla uruchomienia zmian w nawykach potrzebne są motywacje, także finansowe. Dlatego zaproponowałem radnym Warszawy zorganizowanie Dualnego Systemu Gospodarowania Odpadami. Chętni do uczenia się segregacji u źródła, czyli w domach, nie powinni do swoich posegregowanych odpadów dopłacać. Dla mniej chętnych trzeba zorganizować odpłatną segregację blisko domów, ewentualnie Stację Recyklingu. Koszty w tym drugim wariancie będą niższe od obecnych, bo uzyskamy zwrot za surowce wtórne" – piszą na portalu internetowym o swoim pomyśle mieszkańcy.

Warto również interweniować osobiście (albo poprzez organizację pozarządową) w przypadku napotkania nieprawidłowości w gospodarowaniu odpadami. Dzikie wysypiska, przepełnione śmietniki, elektroodpady w altanach śmietnikowych to tylko niektóre ze zjawisk, które powinny nas zaniepokoić. Naszym obowiązkiem jest zawiadomić gminę. Warto w takich przypadkach spisać dokładny adres napotkanej nieprawidłowości oraz zrobić zdjęcie dokumentujące zdarzenie. Interwencje można zgłosić np. poprzez formularz interwencyjny, znajdujący się na naszej stronie www (www.minitorujemyodpady.pl). Na tej samej stronie znajdują się plakaty w formie do pobrania, informujące o prawach i obowiązkach mieszkańców w zakresie gospodarowania odpadami.

Badania pokazują, że Polacy chcą segregować odpady i chcą dbać o swoje otoczenie. Nowa ustawa daje nam do tego odpowiednie narzędzia, z których powinniśmy korzystać. Obywatele potrafią się organizować; tworzą osiedlowe portale internetowe, grupy dyskusyjne, zakładają stowarzyszenia (mogące np. pozyskiwać środki na instalację pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, czy akcje edukacyjne), zawiązują porozumienia pomiędzy wspólnotami mieszkaniowymi, żeby wybudować wspólne altany śmietnikowe, itp. Takich przykładów i pomysłów jest wiele i mogą one służyć do usprawnienia systemu gospodarowania odpadami w miejscu zamieszkania każdego z nas.

Jakie nieprawidłowości warto i należy zgłaszać?

- przepełnione pojemniki na odpady
- zalegające gabaryty
- dzikie wysypiska śmieci
- porzucone elektroodpady

Przydatne adresy i numery

Każda gmina ma obowiązek informowania o zasadach i terminach odbioru odpadów. Większe miasta utworzyły specjalne portale, a także uruchomiły infolinie. Można w ten sposób zgłosić wszelkie problemy z odpadami, poinformować o dzikim wysypisku, a także uzyskać informacje na temat lokalizacji PSZOK-ów czy zasad zbiórki odpadów obowiązujących na terenie gminy.

Warszawa

http://czysta.um.warszawa.pl/

Zgłaszanie problemów związanych z odpadami:

https://warszawa19115.pl/web/portal/zgloszenie-awarii-lub-interwencji lub telefonicznie w miejskim centrum kontaktu - tel. 19115

www.monitorujemyodpady.pl – formularz „ZGŁOŚ PROBLEM"

Radom

Zgłoś dzikie wysypisko: http://www.radom.pl/page/4504,zglos-dzikie-wysypisko-smieci.html

Wrocław

http://ekosystem.wroc.pl/

Interaktywne centrum obsługi mieszkańca:

https://kontakt.ekosystem.wroc.pl/

Gdańsk

https://czystemiasto.gdansk.pl

Infolinia: tel. 58 731 64 64 , poniedziałek - piątek od godz. 7 do 15, w środy od godz. 7 do 16.30

Łódź

http://czystemiasto.uml.lodz.pl

Infolinia: 042 638-5000 – telefon Zielonej Linii: poniedziałek - piątek od godz. 8 do 16, we wtorki od godz. 9. do 17.

Poznań

http://www.goap.org.pl/ Infolinia 61 624 22 22 - od poniedziałku do piątku w godzinach 7:30 – 18.00

Bydgoszcz

http://www.czystabydgoszcz.pl/

Zgłaszanie problemów z odpadami pod adresem: odpady@um.bydgoszcz.pl lub przez witrynę internetową:
http://www.czystabydgoszcz.pl/czysta-bydgoszcz,formularz.html

Szczecin

http://ecoszczecin.pl/

tel. +48 91 435 11 99

e-mail: gospodarka_odpadami@um.szczecin.pl

Olsztyn

http://czysty.olsztyn.eu/

tel. 89 527 59 57

e-mail: ochronasrodowiska@olsztyn.eu

Białystok

http://odpady.bialystok.pl/

Infolinia - 85 741 79 83

Lublin

http://www.bip.lublin.eu/markaeko/index.php?t=200&fid=8171

Rzeszów

http://bip.erzeszow.pl/gospodarka-odpadami

Kraków

http://www.mpo.krakow.pl/

Infolinia: 801 084 084

Kielce

http://www.um.kielce.pl/odpady-komunalne/

Tel interwencyjny rejestrujący rozmowy telefoniczne 41 36 76 664

e-mail: sekretariat.zuk@um.kielce.pl

Katowice

http://odpady.katowice.eu/

Opole

http://smieciopolis.opole.pl/

tel. 77 44-13-237

e-mail: dgo@zaklad-komunalny.pl

Zielona Góra

http://bip.zielonagora.pl/431/Gospodarka_Odpadami/